

Наукові студії з гендеру спрямовано на формування зміни уявлень про жінок й чоловіків через утвердження моральних прав на виявлення емоцій, особливостей мови, поведінки, піклування про дітей тощо.

Отже, гендерний підхід у сучасному літературознавстві є одним із найпродуктивніших, він дає можливість зміщувати наголоси на індивідуальну проблематику, душевні й чуттєві хвилювання, презентовані в художньому тексті.

Список використаної літератури:

1. Головащенко І. О. Становлення теорії гендеру / Ю. Головащенко // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С. 79 – 108.

2. Словник гендерних термінів / Укладач З. В. Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://a-z-gender.net/ua/%D2%91ender.html>

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Busel_Viacheslav/VTSSUM/

4. Мельник Т.М. Гендер як наука та навчальна дисципліна / Т. М. Мельник // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С. 10 – 29.

Науковий керівник: канд. філолог. наук, доцент О. Ю. Мірошник

ПОЕЗІЯ ЮРІЯ ІЗДРИКА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Д. О. Пироженко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Юрій Іздрик – нині один із небагатьох українських митців, прозові й поетичні доробки якого актуальні й популярні в сьогочасному літпросторі. Працює Ю. Іздрик у двох літературних напрямках: прозовому та поетичному, мистецька активність та культурні заходи, часто в стилі перфоменсу, підсилюють його популярність і виокремлюють його творчу постать з контексту сучасних українських творців слова.

Відомо, що в мистецтві та літературі другої половини ХХ – початку ХХІ ст. особливої актуальності набув термін постмодернізм як загальна назва певних тенденцій у мистецтві, що виникли після модернізму та авангардизму. Зародившись у 1917 році, «постмодернізм», зокрема український продовжує проходити складний процес еволюції. Сучасний постмодерністський аспект – це процес творення літератури без дотримання будь-яких літературних правил і меж, урізноманітнений жанровими та стильовими інсталяціями, пошуком нової мови тощо.

Юрій Іздрик є представником постмодерністського напряму української літератури. Він належить до тих українських письменників, перу яких притаманні загальносвітові тенденції постмодернізму, але зі специфічними рисами: підвищеною політизованістю, пошуком центруючих ідей, іронією та сарказмом.

Про себе Ю. Іздрик найчастіше говорить так: «Я людина твердих, майже незламних принципів, котрі постійно порушую» [1, с. 1], що підтверджується й цитатою з «Воццека»: «... проблема винищення мудаків не є вже такою складною. Власне кажучи, вона є есхатологічною проблемою, адже мудаки – практично всі» [2, с. 61].

Постать Ю. Іздрика, як і небагатьох постмодерністів відрізняється експериментальністю самої людської натури, протестом минулого, намагання йти в ногу з часом і бажання першим творити щось нове. Засоби і способи – це експерименти, що базуються на досвіді письменника, його вподобаннях та оточенні.

Ю. Іздрік синтезує різні види мистецтва в літературі. Так, збірка «Календар любові» з 365 віршів на кожен день, ніч та кожен пору року складається з чотирьох розділів: «Зима», «Весна», «Літо» і «Осінь». Розміщення віршів теж є зображенням календарного року, оскільки розділ «Зима» розділено на дві частини. Він є своєрідним обрамленням збірки, бо ж розпочинає і завершує збірку.

У розділ «Зима» входить 93 поезії. Відкриває розділ і збірку загалом поезія «грамтаг», що в перекладі з англійської означає «граматика». У ній ліричний герой замислюється над початком буття: «було слово спочатку і слово це було “кінець”» [1, с. 7]. У останніх рядках автор пише, що «крапка обернеться в кому» [1, с. 7], тому за аналогією «кінець» має обернутися в початок.

Оскільки ця поезія відкриває «Календар любові», то варто сказати, що за таким же принципом побудований відлік часу. Одна точка, яка за нашим календарем припадає на 1 січня, одночасно є і кінцем, і початком часового кола. Існування людини, а головне – самі людські роздуми над своїм життям, є однією з провідних мотивів поезії Ю. Іздріка.

91 поезія складає розділ «Весна». Настрій поезій переважно ліричний, але поодинокі проявляють себе теми війни, релігійності (постать Бога, свято Пасхи навесні), людини та її буденності.

«Літо» – це 131 поезія. У ній порушено всі ті ж самі проблеми; тематика поезії ніяк не згрупована. Мотив любові змінює релігійний мотив, потім соціальний, потім мотив буття, людської самотності, самопізнання і все знову повертається до кохання. Не зрадив Ю. Іздрік у розділі «Літо» своїй традиції описувати місяці пір року: «п`ятниця червень тринадцятий день / принцеса чирвова у прикупі / хто з нас стрілець а хто – мішень / видно вже чітко і випукло» [1, с. 194].

Розділ «Осінь» є найкоротшим і вміщає всього 50 віршів. Одним із головних його мотивів є плинність: плинність часу, плинність людського буття: на підтвердження цього у поезії «градація» знаходимо такі рядки: «8 поділок неба уже за нами / залишилося 2 / по одній на кожного» [1, с. 283]. Мотив віри в свої сили, віри в те, що часу ще вдосталь і можна встигнути доробити, долюбити і «дожити» презентовано в розділі «Осінь».

Поезія Юрія Іздріка є наскрізно-символічною, а кожен його вірш – це нагромадження художніх тропів, зокрема майстерних порівнянь.

Порівняння Ю. Іздріка часто контрастні, що дає кожному зробити свій вибір позитивного або негативного значення: «ми – творіння вінець але це граматичний вінець» [1, с. 7], «я вже майже хома хоч можливо не зовсім ще брут» [1, с. 9].

Оскільки тема кохання проходить наскрізною лінією через весь поетичний «рік» Ю. Іздріка, варто звернути увагу на найяскравіші порівняння, що стосуються цього почуття. Не можна пропустити повз увагу те, що ліричний герой поезії митця постійно «зосереджений» на вірності та цілковитій відданості своєму коханню, що часто межує з жертвністю.

Не менш яскраво в аналізованій поезії проявляє себе інший троп – епітет. Цікаві епітети автор вживає для художнього означення весни: «вона авітамінозна», «уперта» [1, с. 78]. У весняному розділі безліч цікавих епітетів: «глухого понеділкового відліку» [1, с. 77], «примарний марець», «дрібні справи» [1, с. 77], «дурні прибамбаси» [1, с. 77], «а пальці світу – довгі і ламкі» [1, с. 112], «у перемерзлому світі» [1, с. 118], «дощі непрошені» [1, с. 118].

Поезія Ю. Іздріка високохудожня. Поет створює свої вірші нанизуванням художніх засобів. Він вживає незвичні й суперечливі епітети, порівнює непорівнюване раніше та творить яскраві метафори з глибоким змістом.

Ю. Іздрік використовує контрастні тропи, чим дає читачеві простір для тлумачення текстів, де побутує повна анархія та розпорошеність, будує тексти, реконструюючи відомі фрази з літератури, Біблії, музики, що дозволяє читачеві віднаходити глибинні підтексти та неочікувані інтертексти.

Список використаної літератури:

1. Іздрік Ю. Календар любові / Ю. Іздрік. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. – 432 с.
2. Мариніч Н. Різома як нелінійна модель у художньому світі сучасних письменників (Юрій Іздрік та Ієн Мак'юен) / Н. Мариніч // Актуальні проблеми слов'янської філології. – К., 2006. – Лінгвістика і літературознавство. – С. 434–441.

Науковий керівник: к. ф. н., доцент О. В. Вертипорох

**АНТИТОТАЛІТАРНИЙ ДИСКУРС
ЗБІРКИ ЗОСИМА ДОНЧУКА «ЧЕРЕЗ РІЧКУ»**

Л. О. Солодка

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Славетне ім'я Зосима Дончука (псевдонім Кость Богданів) (1903–1974) довгий час було невідомим для українського читача. Хоча маємо поодинокі аналітичні студії про митця В. Біляєва, О. Вешелені, В. Мацька, С. Ленської [2; 3], можна сказати, що наукове осмислення його творчості лише починається.

Актуальною метою розвідки є осмислення малої прози З. Дончука у збірці «Через річку» з погляду викриття антигуманізму тоталітарної системи, спрямованої на свідоме знищення українського селянства.

Як і більшість національно свідомих діячів українського «розстріляного відродження», письменник зазнав жорстоких репресій. У 1937-му році був заарештований як «ворог народу», тому і не дивно, що в роки війни емігрував разом з дружиною спершу до Канади, а у 1949 році – до США. Але пекельні спогади про пережите не давали спокою, тож, відновлюючи у пам'яті епізод за епізодом, почав писати.

Збірка малої прози З. Дончука «Через річку» (1953) відкривається однойменним оповіданням. Реалістична канва твору змальовує насильницьку колективізацію селянства: простий люд змушений мовчки тяжко працювати і чекати, коли ««старший брат» прийде і загребущою рукою легесенько все загорне, а селянинові залишить на трудодні послід або дулю з маком» [1, 9].

Автор наділив головного героя Якихту Пушкаря найкращими людськими якостями: він – працюючий селянин, люблячий чоловік, турботливий батько. Але найголовніші риси – мудрість і далекоглядність. Розуміючи, що майбутнього в Україні вже не буде, він все дивився щодень по той бік річки Збруч. І поступово у нього визрівала думка про втечу.

До часу головний герой мусив приховувати свої думки і почуття від влади: Якихта мусив «щоб себе вберегти, врятуватися на деякий час, то сміятися, де люди плачуть, хвалити те, що нормально люди проклинають, і взагалі робити не те, що підказує твоє сумління, твій розум, твоє християнське серце, а тільки те, що диктує всемогутній володар із Кремля» [1, 9]. Страшна антигуманна дійсність примушувала його жити, немов заведена лялька із кам'яним обличчям, яка не відчуває ні болю, ні смутку. Якихта зумів приборкати власні почуття, стати схожим на бездушну машину.

Кульмінаційним моментом в оповіданні є відчайдушна переправа Якихти Пушкаря зі своєю дружиною і сином через річку на власних конях на очах у